

No
65

**ROZSDA ENDRE
SORR ! DESTINY, 1981**

1. Rozsda Endre, 1952

N° 65

ROZSDA ENDRE (1913-1999) Sors | Destiny, 1981

ROZSDA ENDRE (1913-1999)

Sors | Destiny, 1981

Olaj, vászon | Oil on canvas, 61 x 49,5 cm
Jelezve jobbra lent | Signed bottom right: Rozsda

PROVENIENCIA | PROVENANCE:
| egykor Csaba Benedek (Párizs) gyűjteményében

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED:
| Endre Rozsda Paris Galeria Scotland bale, 1981.
| Galerie Jacqueline Scotland, Basel Svájc, 1982.

KIÁLLÍTVA ÉS REPRODUKÁLVA | EXHIBITED AND REPRODUCED:
| Rozsda Endre Retrospektív Kiállítás, Múcsarnok, Budapest, 1998. május, kat.: 95.
| Rozsda, az idő ölelésében – Retrospektív kiállítás,
Magyar Nemzeti Galéria, 2013. november 18. – 2014. március 2., 146. oldal

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED:
| Rozsda l'œil en fête sous la direction de David Rosenberg. Somogy Éditions d'art, Párizs, 2002. 102. o.

Kezdő ár | Starting price: 10 000 000 Ft / 25 316 EUR
Becsérték: 16 000 000 – 24 000 000 Ft
Estimate: 40 506 – 60 759 EUR

1. Jack Faxon: Cim nélkül, 1987 magántulajdon

A sors kifürkészhetetlen, szokták mondani. Lélezik jó, kedvező, kedvezőtlen, ki tudja – ugyanis –, hogy majd mit hoz a végzet. A sors magában hordozza a bizonytalanságot, a tehetetlenséget, a szerencsét és az akaratlanságok sorát. Vonatkozhat múltira, jelenre, jövőre, tehát egyszerre lezárult, épp zajlik és majd bekövetkezik. Ugyanakkor a jelenség profanizálásával a sors anyja is hatalmat kaphat és képességei szerint irányíthatja azt, vagyis lehet saját sorsának kovácsa. Rozsdaival kapcsolatban már többen észrevették, hogy nyilatkozatai és írásai fontos szerepet játszanak a művei megértésében. Egyáltalán nem véletlen, hogy múltjából, gyerekkorából milyen történeteket elevenít fel és ismételtet. Többek között ezekből tudható, hogy igen hamar „ráérezett” sorsára, hiszen már ötévesen kijelentette szüleinek, hogy festő lesz. Két másik történet is jelzi, hogy Rozsda megmagyarázhatatlan okoknál

lógva a jövőbe látott, és mindkét esetben egy híd lerombolását vélte előre. Sorsszerű fordulópont életében Bartók zenéjével való találkozás, amely átalakította egész világlátását. Ugyanakkor a jóslatok, a gyakori ismétlések, a logikai buktatók meglepte, az élményszerűség túlsúlya vagy a szimbolikus motívumok gyakorisága egyaránt azt sejtetik, hogy Rozsda elbeszélései nem feltétlen a múltban is megtörtént eseménysort írnak le. Sokkal inkább az emlékezés vagy az álmok (és álmodozás) működését és tér-időszemléletét követik. „Én vagyok a Sors, aki szövi az idő fonálát, aki megteremt a dolgokat, de nem az, aki befejezi azokat” – írja a művész az Elműködések című szövegében.¹ Rozsda művészetében az idő és az álom közötti, egymástól elválaszthatatlan fogalmak (nem úgy a szürrealizmus pápájánál, André Bretonnál). Úgy gondolta, hogy az idő anyagának szövögetése, uralása a műalkotás megalkotásához szükséges állapotba hozza.

Alberti híres ablak-metáforája az általunk érzékelt világot optikai valószerűségként fogta fel, és annak tudományos leírhatóságával (a perspektiva tanának kidolgozása révén) kifejezte igényét a látás és a természet uralására. Rozsda számára a festmény/vászon ugyancsak ablak és eszköz. Azonban nem az előtte kilárlukozó látvány(ra és annak) kidolgozásához, hanem átjáróként, amelyen belépve szabadon bolyonghat a valóság határán az emlékei között. Ezáltal megszűnik az az elengedhetetlen „kívül-állóság”, a minimális távolság az észlelő és tárgya (a látvány) között, és a perspektiva helyébe az idő lép. „Festményeinek nem az idő a tárgya, de nem is az alkotásuk vagy befogadásuk szubjektív ideje. Rozsda ideje nem a tárgyak-ideje, hanem az emlékezet változatos formáinak palimpszesztje. [...] Festészetének formai jellemzői és munkamódszere, a »tárgy nélküli érzékelés« technikája az idő kivételének tudatosságának formai kivételén alapul” – írja Készmán József.²

Az alkotás folyamata kétlépcsős Rozsdanál. Először teljesen ösztönösen alkot, célja, hogy eltüntesse a vászon fehérjét. A színes festéket szinte válogatlanul, nagy ecsetvonásokkal vagy változatos technikai eljárásokkal (pötytyözés, dekalkománia, frottázs, tárgylenyomatok) viszi fel a felületre. Ezután a képet folyamatosan elforgatva, a foltokban formákat fedez fel, amit adott esetben kontúrok berajzolásával és színek súlyozásával konkretizál. Festményein kaleidoszkopszerűen bontakoznak ki az ornamentális, egymást átszövő struktúrák és faktúrák. A motívumok az észlelt tárgyi világ Rozsda által átlenyegített emlékképeiként jelennek meg. Az idő és tér fragmentumai színes formák által kapcsolódnak össze. Az élénk színektől cikázik az ember szeme, és minél tovább nézi, annál több kis történetet lehet felfedezni rajta. Rozsda évente csak néhány képet festett, lassan dolgozott. A művet akkor tekintette késznek és sikeresnek, amikor levált tőle, majd magától élni kezdett.

2. Max Brand: Cim nélkül (#2), 2022 magántulajdon

¹ Rozsda, Meditations, op.cit., p. 61.

² Készmán József: Az idő álma. A párkák fonálában: idő alapú festészet. In: Rozsda 100. Vártek Galéria, Budapest, 2013.